

PRZEKONANIA

PRAWA CZŁOWIEKA W CENTRUM UWAGI

NAGRODA IMIENIA SACHAROWA
NA RZECZ WOLNOŚCI MYŚLI

SŁOWO WSTĘPNE

JERZY BUZEK | PRZEWODNICZĄCY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Na przestrzeni minionych 22 lat, Nagroda im. Sacharowa stała się cenionym i rozpoznawanym symbolem walki o prawa człowieka. Dowodzi to, że Parlament Europejski pozostaje gorliwym obrońcą i propagatorem tych podstawowych wartości na całym świecie oraz głosem całej Europy, która popiera walkę o prawa człowieka oraz tych, którzy ich bronią.

Nagroda im. Sacharowa jest przyznawana za wolność myśli. Wszystkie pozostałe podstawowe prawa człowieka są ściśle związane z tą fundamentalną swobodą. Na podstawie wolności myśli można realizować inne swobody, takie jak wolność wypowiedzi, religii, a nawet gromadzenia się. Cytując Adrieja Sacharowa: „Swoboda intelektualna jest najważniejszą wartością dla społeczności ludzkiej – wolność zdobywania i przekazywania informacji, prawo do dyskusji wolnej od gróźb i uprzedzeń oraz wolność od presji związanej z biurokracją i uprzedzeniami”.

To właśnie w tym duchu Guillermo Fariñas, na podstawie swoich głębokich przekonań, używając wyłącznie pokojowych środków, postanowił głośno wyrazić swoje obawy dotyczące sytuacji kubańskich więźniów politycznych oraz braku podstawowych swobód. Protestował między innymi przeciwko cenzurze prasy i internetu.

Był gotów poświęcić się i narazić na szwank własne zdrowie i życie oraz wykorzystać to jako środek nacisku, by pchnąć Kubę ku zmianom. Zorganizował również 23 strajki głodowe,

aby zaprotestować przeciwko braku wolności słowa na Kubie. Dzięki takim działaniom stał się on źródłem nadziei dla wszystkich ludzi, dla których wolność, prawa człowieka i demokracja mają ogromne znaczenie.

Guillermo Fariñas dołączył do stale powiększającego się klubu laureatów nagrody Sacharowa, dla których Parlament Europejski jest duchowym azylem. Klub ten oparty jest na idei wolności myśli, a jego członkowie są znani na całym świecie ze swoich przekonań, zaangażowania oraz odwagi. Jego członkami są między innymi Osvaldo Payá oraz Damas de Blanco (Kobiety w Bieli), którzy, dzięki swemu zaangażowaniu w walkę o przestrzeganie podstawowych swobód, w 2002 oraz 2005 r. również zostali uhonorowani Nagrodą im. Sacharowa.

Dzięki naszemu własnemu europejskiemu doświadczeniu wiemy, że wolność i demokracja nie powinny być nam wydzielane po kawałku. Kubańscy powinni mieć na swojej wyspie gwarancję podstawowych wolności. Przyznając Guillermo Fariñasowi Nagrodę im. Sacharowa za wolność myśli, Parlament Europejski chciał pokazać, że docenia walkę o wolność słowa oraz wypowiedzi wszystkich obrońców praw człowieka, którzy dążyli do osiągnięcia zmian politycznych oraz wolności na Kubie w sposób pokojowy.

PRAWA CZŁOWIEKA W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM

Unia Europejska opiera się na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz rządów prawa. Zasady te są wspólne dla wszystkich państw członkowskich i zawarte w Traktacie o Unii Europejskiej. Unia Europejska respektuje prawa podstawowe określone w Europejskiej Konwencji o Prawach Człowieka, która została podpisana w 1950 r. w Rzymie pod patronatem Rady Europy przez wszystkie państwa należące dziś do Unii Europejskiej. Konwencja – obok Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ i opartych na niej Paktów oraz Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej – jest dla UE i jej państw członkowskich najważniejszym dokumentem odniesienia w sprawach prawa międzynarodowego w zakresie praw człowieka.

Traktat o Unii Europejskiej stanowi, że prawa państwa członkowskiego UE, które winne jest ciężkiego i długotrwałego naruszenia wyżej wspomnianych zasad, mogą zostać zawieszono, oraz że każde nowe państwo członkowskie jest zobowiązane do bezwarunkowego przestrzegania tych zasad. W stosunku do państw trzecich Traktat definiuje rozwój i umacnianie demokracji i rządów prawa oraz poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności jako jeden z najważniejszych celów wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz polityki współpracy w zakresie rozwoju.

Wyżej wspomniane zasady zostały wyraźnie zapisane w Traktacie w znacznej mierze dzięki naciskom Parlamentu Europejskiego, który między innymi dzięki apelom obywateli wewnątrz i na zewnątrz UE oraz wszechstronnej działalności organizacji pozarządowych zachęcony został do tego, by przypisywać coraz ważniejszą rolę prawom człowieka.

Mniej więcej w tym samym czasie, gdy Rada publikuje roczne sprawozdanie UE dotyczące praw człowieka, Komisja Spraw Zagranicznych sporządza roczne sprawozdanie na temat przestrzegania praw człowieka na świecie i polityki praw człowieka UE. Podkomisja Praw Człowieka, która została ponownie utworzona na początku 6. kadencji, jest organem PE odpowiedzialnym za inicjatywę

parlamentarne w tym zakresie i pełni rolę stałego forum dla dyskusji z działaczami ruchu obrony praw człowieka na temat przestrzegania tych praw i demokracji w krajach trzecich. Przestrzeganie praw człowieka w krajach AKP lub szczególne zagadnienia – np. dzieci-żołnierze, dzieci-niewolnicy – są omawiane podczas regularnych posiedzeń organizowanych przez Komisję Rozwoju, w których udział biorą zarówno organizacje pozarządowe zajmujące się prawami człowieka, jak i przedstawiciele rządów państw, których te problemy dotyczą.

Naruszenia praw człowieka w państwach nieczłonkowskich, w szczególności poszczególne przypadki, omawiane są podczas comiesięcznych debat dotyczących tematów pilnych; rządy, których dotyczy ten problem, wzywa się do działania. Krytyka ze strony Parlamentu Europejskiego wywołuje reakcję władz. Rezolucje PE często są podstawą do demarche Rady Ministrów, a czasem nawet odnoszą bezpośredni skutek.

Uprawnienia legislacyjne umożliwiają Parlamentowi wycofanie zgody na podpisanie ważnych umów z państwami nieczłonkowskimi w wypadku wystąpienia poważnych naruszeń praw człowieka i zasad demokracji. Parlament konsekwentnie nalega na ścisłe przestrzeganie postanowień dotyczących praw człowieka; klauzule takie są systematycznie włączane do wspomnianych umów i przewidują wypowiedzenie umowy w skrajnych przypadkach. Parlament Europejski wzmocnił swoją rolę poprzez objęcie rezolucji politycznych procedurą zgody, organizację spotkań z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego z państw nieczłonkowskich, wysyłanie delegacji ad hoc do oceny sytuacji praw człowieka na miejscu zdarzeń i wreszcie, poprzez prowadzenie parlamentarnego dialogu politycznego, w którym udział biorą głównie międzyparlamentarne delegacje PE. Podczas swoich regularnych spotkań z parlamentarzystami z krajów partnerskich delegacje PE często omawiają indywidualne przypadki, co w niektórych sytuacjach przynosi pozytywne rezultaty.

Głównym forum dialogu politycznego między Parlamentem Europejskim a parlamentarzystami z krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku jest Wspólne Zgromadzenie Parlamentarne UE-AKP. Zgromadzenie Parlamentarne Unii dla Śródziemnomorza stwarza dalsze możliwości do nawiązania zorganizowanego dialogu z krajami śródziemnomorskimi na temat kwestii dotyczących praw człowieka oraz demokracji.

Powołane w listopadzie 2006 r. Europejsko-Latynoamerykańskie Zgromadzenie Parlamentarne, Eurolat, jest najnowszym regionalnym forum parlamentarnym. Pośród trzech głównych celów zgromadzenia znajdują się kwestie związane z demokracją, polityką zewnętrzną, rządami, integracją, pokojem i prawami człowieka.

Parlament Europejski monitoruje również ściśle prace utworzonej w czerwcu 2006 r. Rady Praw Człowieka ONZ. To Parlament Europejski wprowadził kwestię ochrony praw człowieka na szerokie forum międzynarodowe. Podejmuje on inicjatywy w takich kwestiach jak przeciwdziałanie torturom, ochrona mniejszości, zapobieganie konfliktom, wspieranie praw kobiet i dzieci, ochrona działaczy ruchu na rzecz praw człowieka, prawa ludności rdzennej i prawa osób niepełnosprawnych. PE aktywnie wspierał kampanię na rzecz moratorium ONZ na wykonywanie kary śmierci, światowy kongres krajowych i międzynarodowych parlamentów w sprawie zniesienia kary śmierci, utworzenie Międzynarodowego Trybunału Karnego ds. Zbrodni Wojennych, utworzenie Europejskiego Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii oraz europejską kampanię na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet. Poprzez udział w misjach obserwacji wyborów Parlament Europejski kontynuuje swoje działania na rzecz wzmocnienia demokracji w państwach trzecich.

W ramach własnych uprawnień budżetowych Parlamentowi Europejskiemu udało się w tym roku znacznie podwyższyć środki budżetowe na programy związane z demokracją i prawami człowieka. W 2006 r. Parlament Europejski skutecznie zabiegał o utrzymanie oddzielnego

instrumentu finansowania takich działań – Europejskiego Instrumentu na rzecz Demokracji i Praw Człowieka. Instrument ten jest narzędziem finansowym i politycznym służącym rozwojowi i umacnianiu demokracji, rządów prawa, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności w krajach trzecich na całym świecie oraz skupionym w szczególności na organizacjach społeczeństwa obywatelskiego.

Parlament Europejski przykłada także szczególną uwagę do przestrzegania gospodarczych i społecznych praw obywateli Unii, do walki z rasizmem, nietolerancją religijną i ksenofobią oraz do traktowania osób ubiegających się o azyl i pracowników migrujących. Przestrzeganie praw człowieka w UE należy do zakresu kompetencji Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych. Jeżeli w opinii obywatela UE doszło do naruszenia praw człowieka, może on sprawę skierować do Rzecznika Praw Obywatelskich lub do Komisji Petycji PE. Rzecznik Praw Obywatelskich zajmuje się skargami odnoszącymi się do działania organów UE, natomiast Komisja Petycji – petycjami dotyczącymi naruszenia przez państwa członkowskie zobowiązań wynikających z traktatów. W wyniku postępowań w sprawie naruszenia postanowień traktatowych państwa członkowskie nieraz muszą zmieniać swoje prawodawstwo, aby było ono zgodne z prawodawstwem wspólnotowym.

W 2008 r. Nagroda im. Sacharowa świętuje 20. rocznicę istnienia. W celu podkreślenia tego wydarzenia Parlament Europejski zorganizował konferencję pod tytułem: „20 lat aktywnego wspierania praw człowieka: laureaci Nagrody im. Sacharowa dzielą się swymi doświadczeniami”.

Wszyscy dotychczasowi laureaci, a także Elena Bonner, wdowa po Andrieju Sacharowie, zostali zaproszeni do udziału w wydarzeniu, a wielu z nich aktywnie uczestniczyło w konferencji i miało okazję podzielenia się opinią na temat praw człowieka w skali ogólnoswiatowej i roli Nagrody im. Sacharowa. Przy tej okazji przewodniczący H.-G. Pöttering oficjalnie inaugurował „sieć Sacharowa” umożliwiającą laureatom współpracę i okazywanie solidarności.

PATRON NAGRODY – ANDRIEJ SAKHAROV

Od 1988 roku Parlament Europejski, w duchu działań Andrieja Sacharowa, corocznie przyznaje „Nagrodę im. Sacharowa na rzecz wolności myśli”, wyróżniając w ten sposób osoby lub organizacje za ich wkład w walkę o prawa człowieka i podstawowe wolności oraz przeciwko uciskowi i niesprawiedliwości. Andriej Sacharow (1921–1989) – wybitny fizyk, członek Akademii Nauk, dysydent i laureat pokojowej nagrody Nobla w roku 1975 – z zesłania w mieście Gorki wysłał do Parlamentu Europejskiego wiadomość, w której wyrażał swoje wzruszenie zamiarem stworzenia przez Parlament nagrody za wolność przekonań noszącej jego imię. Słusznie widział w tym znak poparcia dla wszystkich, którzy jak on poświęcili się walce o respektowanie praw człowieka.

Będąc dysydem, a jednocześnie specjalistą w dziedzinie fizyki jądrowej, nie tylko starał się o uwolnienie opozycjonistów w swoim kraju, lecz także zwracał uwagę na relacje między nauką a społeczeństwem oraz kwestię pokojowego współistnienia i wolności intelektualnej. W oczach świata Sacharow uosabia walkę przeciwko naruszaniu praw podstawowych. Ani nasilające się groźby, ani wygnanie nie zdołały złamać jego oporu.

Tak jak Andriej Sacharow, wszyscy dotychczasowi laureaci nagrody jego imienia dowodzą, jak wiele odwagi, cierpliwości i wewnętrznej siły wymaga obrona praw człowieka i działanie na rzecz ich powszechnego uznania. Prawie każdy zapłacił wysoką cenę za zaangażowanie w obronę ludzkiej godności; wielu spotkały prześladowania, utrata wolności osobistej lub wygnanie. W niektórych przypadkach laureatom nie zezwolono na osobiste odebranie nagrody. Dnia 14 grudnia 2006 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której wyraził z tego powodu ubolewanie oraz wezwał do ustanowienia mechanizmu monitorowania tego rodzaju zdarzeń. W 2008 r., by uczcić 20. rocznicę ustanowienia tej nagrody i podkreślić swoje ciągłe wsparcie dla niej, Parlament Europejski zdecydował o zaproszeniu wszystkich dotychczasowych laureatów

do udziału w grudniowej uroczystości wręczenia nagrody. Decyzję tę podjęto przede wszystkim celem propagowania uczestnictwa laureatów Nagrody im. Sacharowa, którym w przeszłości uniemożliwiono osobiste odebranie nagrody.

Parlament Europejski wyróżnia Nagrodą im. Sacharowa w szczególności wybitne osiągnięcia w walce o obronę wolności myśli i słowa przed nietolerancją, fanatyzmem i nienawiścią. W taki sposób Parlament daje wyraz przekonaniu, że do podstawowych praw człowieka należą nie tylko prawo do życia i nietykalności osobistej, ale także wolność przekonań i wolność prasy, należące do najbardziej skutecznych sposobów walki z uciskiem i będące głównym probierzem demokratycznego i otwartego społeczeństwa. Prawo do nieograniczonej wolności poglądów oraz swobodnego wyrażania opinii zapisane w art. 19 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych ONZ z dnia 16 grudnia 1966 r., które „obejmuje swobodę poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania wszelkich informacji i poglądów, bez względu na granice państwowe, ustnie, pismem lub drukiem, w postaci dzieła sztuki bądź w jakikolwiek inny sposób według własnego wyboru (...)”, odzwierciedla ideę, która skłoniła Parlament Europejski do ufundowania Nagrody im. Sacharowa.

Parlament Europejski przekazuje nagrodę za działania na rzecz praw człowieka, której towarzyszy 50 tys. euro, na uroczystym posiedzeniu w Strasburgu, około 10 grudnia – rocznicy podpisania Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ w roku 1948.

LAUREACI NAGRODY

1988 NELSON ROLIHLEHLA MANDELA
I ANATOLI MARCHENKO
(POŚMIERTNIE)

1989 ALEXANDER DUBČEK

1990 AUNG SAN SUU KYI

1991 ADEM DEMAČI

1992 MATKI Z PLAZA DE MAYO

1993 OSLOBODJENJE

1994 TASLIMA NASREEN

1995 LEYLA ZANA

1996 WEI JINGSHENG

1997 SALIMA GHEZALI

1998 IBRAHIM RUGOVA

1999 XANANA GUSMÃO

2000 IBASTA YA!

2001 IZZAT GHAZZAWI
NURIT PELED-ELHANAN
DOM ZACARIAS KAMWENHO

2002 OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS

2003 SEKRETARZ GENERALNY
ONZ KOFI ANNAN WRAZ Z CAŁYM
PERSONELEM ORGANIZACJI
NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

2004 BIAŁORUSKI ZWIĄZEK DZIENNIKARZY

2005 KOBIETY W BIELI,
HAUWA IBRAHIM I
REPORTERZY BEZ GRANIC

2006 ALEKSANDER MILINKIEWICZ

2007 SALIH MAHMOUD MOHAMED OSMAN

2008 HU JIA

2009 MEMORIAŁ
(OLEG ORŁOW, SERGEJ KOWALOW
I LUDMIŁA ALEKSEJEWA W IMIENIU
ORGANIZACJI „MEMORIAŁ” ORAZ
WSZYSCY INNI OBROŃCY PRAW
CZŁOWIEKA W ROSJI)

2010 GUILLERMO FARIÑAS

GUILLERMO FARIÑAS

Guillermo Fariñas, doktor psychologii, niezależny dziennikarz oraz polityczny dysydent na Kubie, przeprowadził 23 strajkom zorganizowanym w proteście przeciwko kubańskiemu reżimowi w celu osiągnięcia, poprzez pokojowe działania, zmian politycznych, wolności słowa oraz wolności wypowiedzi w swoim kraju.

W latach 80., jako żołnierz kubańskiej armii, walczył w Angoli i został odznaczony medalami. W późniejszym okresie postanowił jednak rozpocząć działania pokojowe, a w 1989 r. wystąpił z organizacji o nazwie „Młodzież Komunistyczna”. Jako dziennikarz założył niezależną agencję prasową, Cubanacán Press, której celem było poinformowanie reszty świata o losie więźniów politycznych na Kubie. Ostatecznie został on jednak zmuszony przez władze do jej zamknięcia.

Dzięki swemu poświęceniu dla idei pokoju oraz chęci obalenia kubańskiego reżimu Fariñas stał się jednym z najbardziej znanych dysydentów w kraju. Ponadto w 2006 r. otrzymał nagrodę „Reporterzy bez Granic” – wolność w mediach cyfrowych.

Fariñas, podobnie jak wielu jego poprzedników, był gotów poświęcić życie oraz wykorzystał to jako środek nacisku, mający na celu wywołanie zmian na Kubie. Organizowane na Kubie strajki głodowe w celu wyrażenia sprzeciwu oraz żądania wolności słowa przyniosły nadzieję wielu działaczom przebywającym w więzieniu.

W liście wysłanym do Raula Castro w lutym 2020 r. Fariñas zażądał, aby pokazał on swoim ludziom oraz reszcie świata, że obietnice zmian, które ogłosił w zagranicznych mediach były prawdziwe, oraz zwrócił się do niego o uwolnienie więźniów politycznych przebywających w różnych więzieniach na Kubie. Kuba, na której terenie wciąż przebywa wielu więźniów politycznych, zawsze zaprzeczała ich istnieniu, nazywając więzionych ludzi najemnikami lub zdrajcami opłacanymi przez Stany Zjednoczone, których zadaniem jest osłabienie rządu i obalenie komunistycznych rządów na Kubie.

8 lipca 2010 r. Fariñas zakończył swój ostatni strajk głodowy po tym jak rząd kubański ogłosił, że rozpoczął procedurę uwalniania 52 więźniów politycznych. Do tego czasu Fariñas, walcząc o

uwolnienie więźniów politycznych oraz cierpiąc z powodu chorób powstałych na skutek wielu lat spędzonych w więzieniu, przez ponad 130 dni odmawiał przyjmowania płynów i pokarmu. Strajk rozpoczął się w lutym 2010 r. po kontrowersyjnej śmierci Orlando Zapata Tamayo, więźnia sumienia, który zmarł po 82 dniach strajku głodowego zainicjowanego z tego samego powodu, w nadziei na uzyskanie międzynarodowego wsparcia dla swojej sprawy. Podobno Fariñas odmówił pomocy medycznej oferowanej przez Hiszpanię, która miała polegać na przewiezieniu go samolotem sanitarnym do Hiszpanii na leczenie oraz rekonwalescencję po strajku głodowym. Twierdził on, że leczenie, które otrzymuje na Kubie jest wystarczające oraz że chciałby umrzeć „na oczach” Fidela i Raula Castro.

Ostatnie zwolnienia więźniów, największe jakie miały miejsce w ostatnich latach na Kubie, można odebrać jako próbę zacieśnienia więzi pomiędzy kubańskimi władzami a Stanami Zjednoczonymi i Unią Europejską. Parlament wielokrotnie, a ostatnio w marcu 2010 r., deklarował solidarność z całą kubańską społecznością, jak również wsparcie w jej dążeniu do demokracji oraz propagowaniu i przestrzeganiu podstawowych wolności. Przewodniczący Parlamentu, Jerzy Buzek, w październiku 2010 r. oznajmił, że protest Fariñasa jest nadzieją dla wszystkich tych, którzy cenią wartości takie jak wolność, prawa człowieka oraz demokracja, oraz nawoływał do natychmiastowego uwolnienia wszystkich więźniów politycznych przebywających na Kubie.

Walka Guillermo Fariñasa jest i będzie przykładem dla wszystkich obrońców wolności i demokracji na Kubie oraz poza jej granicami.

Przyznając Guillermo Fariñasowi Nagrodę im. Sacharowa za wolność myśli, Parlament Europejski chciał pokazać, jak bardzo docenia walkę o wolność słowa oraz wypowiedzi wszystkich obrońców praw człowieka, którzy dążyli do osiągnięcia zmian politycznych oraz wolności na Kubie.

NELSON ROLIHLAHLA MANDELA

1988

Nelson Rolihlahla Mandela – urodzony w 1918 r. w Umtata (Republika Południowej Afryki) laureat Nagrody Nobla z 1993 r. – w pierwszych wolnych wyborach w 1994 r. wybrany na prezydenta i szefa rządu RPA. Większość życia spędził w więzieniu. Przywódca Afrykańskiego Kongresu Narodowego, dla swoich rodaków i opinii światowej stanowił symbol oporu czarnej ludności przeciwko apartheidu na ucisku systemowi apartheidu. W chwili przyznania Nagrody, w roku 1988, Mandela nadal przebywał w areszcie domowym.

Po wycofaniu się z życia publicznego w czerwcu 1999 r. nadal z zaangażowaniem działa na rzecz swoich ideałów i wartości, poprzez dwie założone przez siebie instytucje dobroczynne – Fundację Nelsona Mandeli (Nelson Mandela Foundation) oraz Fundację Nelsona Mandeli na rzecz Dzieci (Nelson Mandela Children's Fund), a także poprzez inicjatywę „Global Elders” utworzoną przez niego dnia 18 lipca 2007 r. razem z Graçą Machel i arcybiskupem Desmondem Tutu. W projekt ten zaangażowała się grupa światowych przywódców, działaczy pokojowych i obrońców praw człowieka, których celem jest znalezienie odpowiedzi na globalne problemy, poprzez wykorzystanie „prawie 1000 lat doświadczeń ludzkości, aby poradzić sobie z kwestiami pozornie nie do rozwiązania, takimi jak zmiany klimatyczne, HIV/AIDS oraz ubóstwo” oraz aby „dzięki swojej niezależności politycznej przyczynić się do rozwiązania niektórych najbardziej skomplikowanych światowych konfliktów.”

W przemówieniu wygłoszonym na posiedzeniu Parlamentu z okazji dziesięciolecia demokracji w RPA Nelson Mandela powiedział: „Budując w naszym kraju wolną od segregacji rasowej, otwartą demokrację, kierowaliśmy się zasadą mówiącą, że w każdej grupie i klasie społecznej są dobrzy ludzie oraz że w otwartym i wolnym społeczeństwie tacy właśnie obywatele naszego kraju połączą się, by razem dążyć do wspólnego dobra. Historycznym wrogom udało się wynegocjować pokojowe przejście od apartheidu do demokracji właśnie dzięki temu, że byliśmy gotowi uwierzyć we wrodzoną skłonność do dobra u innych”.

W lipcu 2008 r. Nelson Mandela obchodził 90. urodziny i ponownie wezwał do zwielokrotnienia globalnych wysiłków w walce z ubóstwem i niesprawiedliwością.

ANATOLI MARCHENKO

1988

Anatoli Marchenko (1938–1986) – jeden z najbardziej znanych dysydentów byłego Związku Radzieckiego, zmarł w grudniu 1986 r. w więzieniu w Czystopolu na skutek strajku głodowego, po ponad 20 latach spędzonych w więzieniach. Należał do grupy założonej w 1975 r. w celu działania na rzecz przestrzegania zasad Aktu Końcowego KBWE, szczególnie postanowień dotyczących praw człowieka, bezpieczeństwa i współpracy.

Ujawniał prawdę o radzieckich obozach pracy i więzieniach, w wyniku czego został skazany na karę więzienia za antyradziecką agitację i propagandę.

„Jedyną możliwością walki z dominującym złem i bezprawiem jest, według mnie, poznanie prawdy.”

ALEXANDER DUBČEK

1989

Aleksander Dubček (1921–1992) – uhonorowany przez Parlament Europejski w 1989 roku jako jeden z inicjatorów procesu odnowy i zmian w byłym bloku wschodnim, sztandarowa postać ruchu reform znanego pod nazwą „Praskiej Wiosny”.

Jego dążenie do „socjalizmu z ludzką twarzą” zniweczyła zbrojna interwencja Układu Warszawskiego, do której doszło 21 sierpnia 1968 r. Oskarżony o zdradę, pozbawiony urzędu i wykluczony z partii, do 1985 r. Aleksander Dubček utrzymywał się z pracy robotniczej. W 1988 r. wrócił do życia politycznego i zaangażował się w ruch na rzecz praw obywatelskich.

Po rewolucji w Czechosłowacji został wybrany na przewodniczącego Zgromadzenia Federalnego Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej. Jako jedna z postaci niosących

nadzieję także dla dysydentów radzieckich w ich wieloletniej walce o głośność – jak wyraził się o nim Andriej Sacharow w przemowie wygłoszonej podczas ceremonii przyznania nagrody w styczniu 1990 r. – Dubček wyraził życzenie, aby „dzięki Praskiej Wiośnie wielka symfonia europejskiego ducha wspólnoty rozbrzmiewała nadal, tak w roku 1990, jak i we wszystkich kolejnych latach”.

Dubček zmarł w dniu 7 listopada 1992 r. w wyniku obrażeń doznanych w wypadku samochodowym kilka tygodni wcześniej.

AUNG SAN SUU KYI

1990

Aung San Suu Kyi – działająca na rzecz demokracji polityk w Birmie, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla w 1991 r., urodzona w 1947 r., wyróżniona Nagrodą im. Sacharowa w 1990 r.

W sierpniu 1988 r. wojsko stłumiło ogólnokrajowy strajk generalny prowadzony pod hasłami demokracji i sprzeciwu wobec ówczesnego rządu Birmie, po czym samo przejęło władzę. Aung San Suu Kyi wróciła do Birmie, aby stanąć na czele ruchu demokratycznego. Władza wojskowa odpowiedziała jednak krwawymi represjami i nałożyła areszt domowy na Suu Kyi oraz setki członków założonej przez nią Narodowej Ligi na rzecz Demokracji (NLD). Pomimo sukcesu NLD w wolnych wyborach parlamentarnych w 1990 r., wojsko utrzymało władzę poprzez wprowadzenie stanu wojennego. Aung San Suu Kyi odmówiła wyjazdu z kraju i została uwolniona dopiero po sześciu latach, w lipcu 1995 r. Aung San Suu Kyi wyraziła swoje przekonania następującymi słowami: „Nawet pod najsilniejszym uciskiem aparatu państwowego odwaga wypływa ciągle na powierzchnię, bo strach nie jest naturalnym stanem dla cywilizowanego człowieka”. 30 maja 2003 r. Aung San Suu Kyi została ponownie aresztowana, wraz z 19 innymi członkami NLD, i umieszczona w areszcie domowym, w całkowitym odcięciu od rodziny, przyjaciół i zwolenników politycznych. W październiku 2004 r. UE zastrzyła sankcje wobec Birmie, po tym jak władze birmańskie nie spełniły jej żądań, dotyczących między innymi uwolnienia Aung San Suu Kyi i zakończenia prześladowania NLD.

Brutalne stłumienie demonstracji antyrządowych w Birmie we wrześniu 2007 r. skłoniło

Parlament Europejski do wydania w dniu 27 września 2007 r. rezolucji popierającej birmańskich demonstrantów oraz do potępienia brutalnej reakcji władz Birmie.

W maju 2008 r. Birma przedłużyła areszt Suu Kyi o kolejny rok. W maju 2009 r. Aung San Suu Kyi została zatrzymana i oskarżona o naruszenie warunków aresztu domowego po tym jak obywatel USA wtargnął na jej posesję. Dnia 11 sierpnia 2009 r. uznano ją za winną i skazano na trzy lata więzienia, które zamieniono na 18 miesięcy aresztu domowego. Wyrok ten oznacza, że od siedmiu lat nie opuszcza ona swej rezydencji oraz że w ciągu ostatnich osiemnastu lat przez czterdzieści lat była więźniem politycznym przetrzymywanym w areszcie domowym.

W związku z dobrze udokumentowanymi zbrodniami przeciwko ludzkości popełnianymi przez władze Birmie, sytuacja w tym kraju w zakresie praw człowieka była przedmiotem wielu rezolucji Parlamentu Europejskiego. PE wielokrotnie wzywał do natychmiastowego i bezwarunkowego uwolnienia Aung San Suu Kyi i innych birmańskich więźniów politycznych oraz do umożliwienia im pełnego udziału w życiu publicznym i politycznym. W czerwcu 2009 r. PE wznowił kampanię na rzecz uwolnienia Aung San Suu Kyi umieszczając na znajdującym się w Brukseli budynku Parlamentu ogromny portret birmańskiej przywódczyni opozycji z napisem „Wolność dla Aung San Suu Kyi – teraz”. Aung San Suu Kyi nadal opowiada się za prowadzeniem dialogu w kraju, wolnymi wyborami, demokracją i poszanowaniem praw człowieka w jej ojczyźnie.

Odnosząc się do zakończenia jej aresztu domowego, przewodniczący Parlamentu Europejskiego powiedział: „Zbyt długo czekaliśmy na ten dzień, a Aung San Suu Kyi wycierpiała zbyt wiele. Mam nadzieję, że będzie to pamiętny dzień dla wszystkich tych, którzy wierzą w wolność i pokój.”

ADEM DEMAÇI

1991

W 1991 r. Parlament Europejski przyznał nagrodę za walkę o prawa człowieka pochodzącemu z Kosowa Ademowi Demaçiemu, urodzonemu w 1936 r. w Prisztinie, honorując w ten sposób człowieka, który większość swego życia (1958–1990) spędził w więzieniu, dlatego że w

wypowiedziach i publikacjach stawał w obronie podstawowych praw Albańczyków mieszkających w Kosowie.

Mimo uwięzienia Demaći nie umiął Nadal odważnie ujawniać gorzką prawdę o serbskim ucisku wobec dwóch milionów kosowskich Albańczyków.

„Wolność słowa (jest) pierwszym, niezbędnym krokiem na drodze do demokracji. Bez wolności słowa nie ma dialogu, bez dialogu nie można dojść prawdy, a bez prawdy niemożliwy jest postęp.”

Po uwolnieniu Adem Demaći objął przewodnictwo Rady Obrony Praw i Swobód Człowieka. W latach 1998–1999, podczas serbskiej ofensywy, był politycznym przedstawicielem Armii Wyzwolenia Kosowa. Po wojnie poświęcił się działaniom na rzecz pojednania etnicznego i powrotu uchodźców. Przewodniczył Komitetowi na rzecz Wzajemnego Porozumienia, Tolerancji i Koegzystencji, reprezentującemu wszystkie grupy etniczne w Kosowie, „ponieważ Kosowo należy do wszystkich” i „(ponieważ) chcemy wolnego, demokratycznego i wielonarodowego społeczeństwa”.

Do dziś Demaći zaangażowany jest w kosowską politykę.

MATKI Z PLAZA DE MAYO

1992

„Matki z Plaza de Mayo” („Las Madres de la Plaza de Mayo”) – argentyński ruch obrony praw człowieka, został wyróżniony Nagrodą im. Sacharowa w roku 1992.

W latach 1976–1983 w Argentynie panowała dyktatura wojskowa. W kwietniu 1977 roku 14 kobiet po raz pierwszy zebrało się na Plaza de Mayo, aby wystosować apel do prezydenta Videli. Początkowo głównym celem tej grupy matek było odszukanie zaginionych dzieci i doprowadzenie do postawienia przed sądem winnych zniknięcia bez śladu 30 000 osób w czasie trwania dyktatury wojskowej, jednak później organizacja rozszerzyła swoją walkę o takie cele, jak niezależne sądownictwo, przemiany polityczne i pokój.

Demonstracje, które „Matki” organizują w każdy czwartek na Plaza de Mayo przed Casa Rosada, siedzibą prezydenta, stały się symbolem oporu. Kobiety demonstrują zawsze w białych chustach, które są powszechnie rozpoznawany znakiem walki o sprawiedliwość.

Argentyńskie matki pragną, aby młodzież w ich kraju okazała polityczne zaangażowanie i przeciwstawiła się systemowi, który skazał miliony Argentyńczyków na ubóstwo, nie zapewnia im wykształcenia, mieszkania ani opieki zdrowotnej. W tym celu „Matki z Plaza de Mayo” utworzyły Uniwersytet Ludowy, księgarnię, bibliotekę i ośrodek kultury.

W 1999 r. organizacji przyznano Nagrodę UNESCO za wychowanie dla pokoju.

„Matki z Plaza de Mayo” nie przestały dochodzić sprawiedliwości i prawdy, mimo licznych przeszkód. Ich niesłabnące wysiłki doprowadziły do postawienia przed sądem i uwięzienia części osób odpowiedzialnych za zbrodnie przeciwko ludzkości dokonane w Argentynie w latach 70-tych. Mimo to ich cotygodniowe czwartkowe marsze nadal się odbywają na rzecz podjęcia działań w sprawie innych problemów społecznych.

OSLOBODJENJE 1993

Założony w 1943 r. dziennik „Oslobodjenje” wyróżniono Nagrodą im. Sacharowa w roku 1993.

Mimo, iż wielu spośród jego współpracowników zostało zabitych lub rannych, a biura wydawnictwa zniszczone przez artylerię serbską, około 70 dziennikarzy – Muzułmanów, Serbów i Chorwatów – narażając życie pracowało nad wydaniem „Oslobodjenja” w schronie przeciwbombowym w piwnicy budynku gazety w Sarajewie.

Zlatko Dizdarević, jeden z ówczesnych redaktorów, późniejszy ambasador Bośni, powiedział, że celem „Oslobodjenja” było utrzymanie i obrona Bośni i Hercegowiny jako państwa wielonarodowego. „Nasze wysiłki kierowaliśmy przeciwko śmierci i przeciwko podziałowi czy nawet całkowitemu zniknięciu Bośni i Hercegowiny z mapy Europy. Ludność Sarajewa, Bośni i Hercegowiny będzie nadal walczyć przeciwko podziałowi, którego korzenie sięgają czasów Europy sprzecznej i wojny światowej.”

Dziennik „Oslobodjenje” („Wyzwolenie”), którego nazwa nawiązuje do nazwy gazety założonej przez partyzantów walczących z niemiecką okupacją Jugosławii i który przez długi czas był jednym z niewielu niezależnych tytułów w kraju, obchodził w 2003 r. 60. rocznicę swego powstania.

TASLIMA NASREEN

1994

Kiedy Taslima Nasreen, lekarka i pisarka urodzona w Bangladeszu w 1962 r., otrzymała w 1994 r. Nagrodę im. Sacharowa, musiała już szukać schronienia w Europie. Jej dzieła, w których krytykuje fundamentalizm religijny, a w szczególności ucisk wobec kobiet, są w jej kraju zakazane. Islamscy fundamentaliści grożą jej śmiercią.

W mowie dziękczynnej powiedziała, że pochodzi z części świata, w której napięcia społeczne i ludzkie problemy są nie do zniesienia. Będąc pisarką, nie może zamykać oczu na codzienne cierpienie i głód panujące w slumsach.

We wrześniu 1998 r. Taslima Nasreen wróciła do Bangladeszu, do swojej śmiertelnie chorej matki. Kiedy tylko wiadomość o tym się rozeszła, fundamentaliści religijni ponownie zażądali śmierci pisarki. Sąd wydał nakaz jej aresztowania i zagroził konfiskatą mienia.

Parlament Europejski, w reakcji na apel Taslimy Nasreen o pomoc, wystosował rezolucję, w której wezwał rząd Bangladeszu do ochrony życia pisarki i do zapewnienia jej bezpieczeństwa.

Z powodu powtarzających się gróźb, w styczniu 1999 r. Taslima Nasreen ponownie opuściła ojczyznę.

Począwszy od 1994 r. Taslima Nasreen mieszkała w wielu krajach na wygnaniu, w tym we Francji, Szwecji i od 2004 r. w Indiach. Jednak nawet tam, z powodu narastającego nacisku ze strony grup muzułmańskich protestujących przeciwko jej „antyislamskim” powieściom i pamiętnikom, została zmuszona do przeniesienia się od listopada 2007 r. do Nowego Delhi i oddania się pod opiekę służbom bezpieczeństwa indyjskiego rządu. Z uwagi na fakt, że muzułmańscy ekstremiści coraz częściej grozili jej śmiercią i zmagania związane z pozwoleniem na pobyt w Indiach Taslima Nasreen była ostatecznie zmuszona opuścić Indie w połowie marca 2008 r. i wraca tam tylko na krótkie pobyty. W 2009 r. mer Paryża zezwolił Taslimie Nasreen na pobyt w tym mieście. Pomimo faktu, że wciąż nie zezwala się jej na powrót do Bangladeszu, Taslima Nasreen często mówi o swym pragnieniu powrotu do ojczyzny.

LEYLA ZANA

1995

Gdy Parlament Europejski w roku 1995 przyznał Leyli Zanie Nagrodę im. Sacharowa za jej odważne wystąpienia w obronie praw człowieka i zaangażowanie w sprawę pokojowego, demokratycznego rozwiązania konfliktów pomiędzy rządem tureckim a ludnością kurdyjską, przebywała ona już od roku w więzieniu.

Broniąc praw swego więzionego męża, Zana przejęła rolę przywódczą, co doprowadziło ją do kandydowania w tureckich wyborach parlamentarnych w 1991 r. i zdobycia 84% głosów w okręgu wyborczym Diyarbakir. W oświadczeniu złożonym z okazji inauguracji kadencji zobowiązała się, w języku kurdyjskim, „walczyć, aby narody kurdyjski i turecki mogły żyć razem w demokratycznym społeczeństwie.”

Z powodu wypowiedzi i publikacji broniących praw Kurdów, Leyla Zana, wraz z trzema innymi postaciami kurdyjskimi należącymi do prokurdyjskiej Partii Demokratycznej, została oskarżona o przynależność do Partii Pracujących Kurdystanu (PKK), a w grudniu 1994 r. skazana na karę piętnastu lat więzienia przez Trybunał Bezpieczeństwa Państwowego w Ankarze.

W 1997 r. rząd zaproponował jej zwolnienie ze względów zdrowotnych, jednak Zana odmówiła. „Mam nadzieję na amnestię generalną dla wszystkich więźniów politycznych. Nie chcę zostać zwolniona ze względów zdrowotnych, gdy moi polityczni przyjaciele nadal pozostaną w więzieniu.”

W 2003 r., po ponownym procesie – który, podobnie jak pierwszy, został uznany przez Europejski Trybunał Praw Człowieka za niespełniający kryteriów uczciwości i niezależności – sąd zdecydował, że byli parlamentarzyści kurdyjscy mają odbyć resztę swojej kary.

9 czerwca 2004 r. turecki sąd apelacyjny zdecydował jednak o unieważnieniu wyroków i uchyleniu kar. 14 października 2004 r. Leyla Zana mogła wreszcie osobiście przemówić na uroczystym posiedzeniu plenarnym Parlamentu Europejskiego w Brukseli i odebrać nagrodę im. Sacharowa. W grudniu 2008 r. Leyla Zana została skazana na kolejne 10 lat więzienia przez turecki sąd za rzekome rozpowszechnianie propagandy terrorystycznej. Na wolności i w oczekiwaniu na ostateczny wyrok w procesie, udało jej się wystąpić przed Konferencją

Przewodniczących Parlamentu w kwietniu 2009 r.

7 kwietnia 2010 r. turecki sąd karny skazał Leylę Zanę w oparciu o art. 7/2 ustawy dotyczącej przeciwdziałania terroryzmowi na trzy lata więzienia za propagandę oraz zakazał jej udziału w życiu politycznym na czas odbywania kary. W lutym 2010 r. Leyla Zana wzięła udział w posiedzeniu parlamentarnej Konferencji Przewodniczących Grup Politycznych.

WEI JINGSHENG

1996

Wei Jingsheng – „ojciec chińskiego ruchu demokratycznego”, został laureatem Nagrody im. Sacharowa w roku 1996.

Najbardziej znany chiński dysydent urodził się 20 maja 1950 r. w rodzinie urzędniczej; początkowo wstąpił do „Czerwonej Gwardii”, zafascynowany ideami maoistowskiej rewolucji kulturalnej, jednak gdy okrucieństwa popełniane w imię walki klasowej pozbawiły go złudzeń, zwrócił się w kierunku humanizmu i demokracji.

Gdy w 1978 r. do władzy doszedł Deng Xiaoping, Wei Jingsheng uczestniczył w tworzeniu ruchu „Mur Demokracji”. W gazetkach ściennych obywatele żądali zadośćuczynienia za doznane niesprawiedliwości. „Czym jest prawdziwa demokracja?” pytał Wei na jednym z plakatów, czym ściągając na siebie uwagę i gniew rządu chińskiego.

Kiedy w 1979 r. nazwał Deng Xiaopinga dyktatorem na wzór Mao Zedonga, został aresztowany, oskarżony w pokazowym procesie o przestępstwa kontrewolucyjne i skazany na 15 lat więzienia i ciężkich robót.

Po zwolnieniu w 1993 r. Wei Jingsheng nie zaniechał działalności. Nawiązał kontakty z zachodnimi mediami i nadal piętnował rażące łamanie praw człowieka w Chinach. W 1994 r. został internowany przez państwowe służby bezpieczeństwa, a pod koniec 1995 r. ponownie skazany na 14 lat więzienia pod zarzutem udziału w spisku antykomunistycznym. Jego stan zdrowia stale się pogarszał wskutek nieludzkich warunków panujących w więzieniu i złego traktowania przez innych więźniów.

16 listopada 1997 r. Wei Jingsheng został zwolniony z więzienia na skutek nacisków

międzynarodowych i wydalony do USA. Jako przewodniczący Zagranicznej Koalicji na rzecz Chińskiej Demokracji, utworzonej w 1998 r., i poprzez powołaną przez siebie Fundację Wei Jingshenga nadal dąży do osiągnięcia swego najważniejszego celu – respektowania praw człowieka i demokracji w Chinach.

SALIMA GHEZALI

1997

Salima Ghezali – laureatka Nagrody im. Sacharowa w 1997 r., urodziła się w 1958 r. niedaleko Algierii. W latach 80. zaangażowała się w algierski ruch kobiecy, m.in. jako członkini-założycielka stowarzyszenia „Kobiety Europy i Maghrebu” oraz jako redaktor naczelna założonego przez siebie czasopisma kobiecego „NYSSA”.

Jako działaczka na rzecz praw kobiet stała się zagorzałą obrończynią praw człowieka i demokracji w Algierii. Po 1994 r. jako wydawca tygodnika „La Nation” wskazywała coraz dobitniej na problem cenzury. W swoich artykułach stale wzywała do pokojowego i demokratycznego rozwiązania kryzysu algierskiego, który pochłonął dziesiątki tysięcy ludzkich istnień, w tym życie wielu dziennikarzy. Postawiło ją to w ogniu krzyżowym szklan władz algierskich i ekstremistów islamskich.

Publikacja w „Le Monde Diplomatique” jej artykułu o sytuacji praw człowieka w Algierii stała się w 1996 r. pretekstem dla władz do zamknięcia redagowanego przez nią tygodnika. W odpowiedzi na to Salima Ghezali napisała: „Przypominać o zasadach, które stanowią podstawy naszej ludzkiej wspólnoty i pozwolić rządzić czujności – to najlepsza droga do tego, by cywilizacja zwyciężyła nad barbarzyństwem.”

25 kwietnia 1996 r., podczas spotkania poświęconego wolności prasy zorganizowanego przez Parlament Europejski, Salima Ghezali mówiła o strachu i presji, na jakie narażeni są dziennikarze w Algierii, kiedy próbują obchodzić cenzurę i uciec przed zabójczą wściekłością swych przeciwników.

W roku 2002, na krótko przed wznowieniem działalności „La Nation”, zapewniała, że tygodnik będzie nadal walczył o otwarcie Algierii na demokrację.

Salima Ghezali jest członkinią zarządu Eurośródziemnomorskiej fundacji na rzecz wspierania obrońców praw człowieka (EMHRF) i wciąż pracuje na rzecz praw kobiet i praw człowieka oraz demokracji w Algierii.

IBRAHIM RUGOVA

1998

W roku 1998, kiedy narastał konflikt pomiędzy serbskimi jednostkami a Armią Wyzwolenia Kosowa, Parlament Europejski wskazał na politycznego przywódcę kosowskich Albańczyków, przyznając mu Nagrodę im. Sacharowa. Wyróżniając nagrodą Ibrahima Rugovę, Parlament Europejski uhonorował człowieka, który pozostawał wierny zasadzie pokojowego sprzeciwu wobec przemocy.

Dr Ibrahim Rugova, urodzony 2 grudnia 1944 r. w Cerrca (Istog) w Kosowie, wykładał literaturoznawstwo na Uniwersytecie w Prisztinie do 1989 r., gdy został wybrany na lidera Demokratycznej Ligi Kosowa. W tym samym roku Belgrad zniósł autonomię Kosowa; Albańczycy zostali poddani represjom, przywódców opozycji aresztowano. W 1990 r. dwumilionowa społeczność kosowskich Albańczyków ustanowiła własną konstytucję, w 1991 r. w referendum 97% z nich opowiedziało się za niezależnością Kosowa, a w 1998 r. ogłoszono Ibrahima Rugovę prezydentem samozwańczej „Republiki Kosowskiej”.

Pacyfista Rugova uparcie stawiał na pokojową opozycję przeciwko serbskiemu reżimowi, przy czym stale podkreślał gotowość podjęcia dialogu z Belgradem. Jednocześnie starał się o zainteresowanie światowej opinii publicznej sprawą swojego narodu. Nieprzerwanie wzywał wspólnotę międzynarodową do wzmocnienia nacisków i zapewnienia Kosowu międzynarodowej ochrony.

Przekonany, że samostanowienie narodu osiągalne jest jedynie na drodze pokojowej, Ibrahim Rugova, jako główny negocjator ze strony kosowskich Albańczyków, podpisał 18 marca 1999 r. układ pokojowy z Rambouillet. Odmowa podpisania układu przez Belgrad spowodowała naloty NATO na Jugosławię, rozpoczęte 24 marca, które miały trwać trzy miesiące. 28 marca zamordowano w Prisztinie najważniejszego doradcę Rugovy – Fehmi Aganiego. Sam Rugova

musiał się ukrywać. W marcu 2002 r. Ibrahim Rugova został pierwszym prezydentem Kosowa. Prezydent Rugova zmarł na raka 21 stycznia 2006 r.

JOSÉ ALEXANDRE "XANANA" GUSMÃO

1999

Xanana Gusmão urodził się 20 czerwca 1946 r. w Laleia w Timorze Wschodnim. Po wycofaniu się Portugalczyków, Indonezja rozpoczęła politykę destabilizacji Timoru Wschodniego. 7 grudnia 1975 r. nastąpiła indonezyjska inwazja. Xanana Gusmão podjął działalność konspiracyjną, a w 1978 r. został przywódcą zbrojnego skrzydła Rewolucyjnego Frontu Niepodległości Timoru.

Przemoc towarzysząca inwazji kosztowała według szacunków życie 200 000 osób, lecz opór narodu przetrwał. Xanana Gusmão dążył do pokojowego rozwiązania konfliktu, proponując rządowi indonezyjskiemu plan pokojowy i rozmowy nadzorowane przez ONZ. W 1986 r. udało mu się zjednoczyć siły polityczne i społeczne w Radzie Narodowej Timorskiego Oporu. 20 listopada 1992 r. Xanana Gusmão został aresztowany. Skazano go na dożywotnią karę pozbawienia wolności, skróconą do 20 lat, pod zarzutem działalności separatystycznej i nielegalnego posiadania broni; ostatecznie, w lutym 1999 r., został umieszczony w areszcie domowym. Uwięzienie Xanany Gusmão, zwanego „Mandelą Timoru”, nie zdołało jednak złamać opozycji w Timorze Wschodnim. W reakcji na masowe naciski międzynarodowe prezydent Indonezji Habibie uwolnił Xananą Gusmão 7 września 1999 r. – krótko po referendum z 30 sierpnia, w którym 80% ludności Timoru Wschodniego opowiedziało się za niezależnością. Xanana Gusmão, który stał się symbolem oporu w Timorze Wschodnim i uosobieniem nadziei dla międzynarodowego ruchu solidarnościowego, powiedział po uwolnieniu: „Jako wolny człowiek obiecuję zrobić wszystko, aby przynieść pokój Timorowi Wschodniemu i mojemu narodowi.” W kwietniu 2002 r. odbyły się pierwsze wolne wybory prezydenckie w Timorze Wschodnim. Xanana Gusmão został wybrany większością 83% głosów i w tym samym roku otrzymał North-South Prize od Rady Europy. Dnia 20 maja 2002 r. Kofi Annan oficjalnie ogłosił niepodległość Demokratycznej Republiki Timoru Wschodniego. José Xanana Gusmão do maja 2007 r. pełnił funkcję prezydenta Timoru Wschodniego, a w następstwie wyborów

parlamentarnych w dniu 30 czerwca 2007 r. objął urząd premiera.

W 2008 r. Xanana Gusmão przeżył nieudany zamach na swoje życie i nadal jest premierem Timoru Wschodniego.

BASTA YA!

2000

Grupa nacisku BASTA YA! („Dosty już!”), stowarzyszenie posiadające od lipca 2004 r. status doradcy w Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ, zrzesza osoby pracujące na rzecz podstawowych praw człowieka, demokracji, jedności i tolerancji w Kraju Basków. Członkowie o różnych światopoglądach zgadzają się co do trzech zasad:

- | aktywny opór przeciwko terroryzmowi,
- | wspieranie wszystkich ofiar terroryzmu i przemocy politycznej,
- | obrona rządów prawa, zapisanych w konstytucji i statucie autonomicznym.

Terroryzm ETA i pokrewnych grup zagraża podstawowym wolnościom i prawom człowieka w Kraju Basków. Tysiące ludzi stało się ofiarami zastraszania, wymuszeń, szantażu i zamachów, które dotyczą nie tylko osoby będące bezpośrednim celem, ale także ich bliskich i mienie. Nie mogą oni swobodnie wypowiadać swoich poglądów ani korzystać ze swoich praw, nie narażając się na wielkie niebezpieczeństwo.

Członkowie BASTA YA! ryzykują życie w walce z terroryzmem; ich jedyną „bronią” jest pokojowa mobilizacja obywateli do obrony podstawowych wolności. BASTA YA! pragnie uwrażliwić obywateli poprzez działania akcentujące solidarność ze wszystkimi, którzy przeciwstawiają się terroryzmowi i bronią demokratycznych wartości.

W marcu 2002 r. rzecznik grupy, Fernando Savater, w wypowiedzi dla Komisji Spraw Zagranicznych stwierdził, że ludzie są zmęczeni po 25 latach codziennej walki i że w ostatnim dziesięcioleciu już 10% obywateli opuściło Kraj Basków.

Od lipca 2004 r. BASTA YA! posiada status doradcy w Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ.

IZZAT GHAZZAWI

2001

Izzat Ghazzawi, Palestyńczyk, urodzony w 1951 r., uzyskał tytuł magistra literatury angielskiej, wykładał na Uniwersytecie Birzeit. Przewodniczący Związku Pisarzy Palestyńskich, autor powieści i nowel, krytyk literacki, zorganizował pierwszą Międzynarodową Konferencję Pisarzy w Palestynie (1997) i jej przewodniczył.

Izzat Ghazzawi był członkiem Biura Wykonawczego Palestyńskiej Rady Sprawiedliwości i Pokoju; w 1995 r. w Stavanger przyznano mu Międzynarodową Nagrodę za Wolność Poglądów. Z powodu swojej działalności politycznej był więziony i wielokrotnie karany przez władze izraelskie.

Jego życie naznaczone zostało zamordowaniem szesnastoletniego syna, Ramy’ego, przez armię izraelską. Ramy zginął na boisku swojej szkoły, próbując pomóc rannemu koledze. Pomimo tej tragedii Izzat Ghazzawi nadal działał na rzecz nawiązania kulturalnego i politycznego dialogu z narodem izraelskim.

Wspólnie z izraelskim pisarzem Abrahamem B.Yehoshuą i fotografem Oliviero Toscanim opublikował książkę o stosunkach między Palestyńczykami a Izraelczykami, która okazała się wielkim sukcesem.

Izzat Ghazzawi zmarł 4 kwietnia 2003 roku.

NURIT PELED-ELHANAN

2001

Nurit Peled-Elhanan, Izraelka, urodzona w 1949 r., jest profesorem uniwersyteckim literatury porównawczej. Reprezentuje wszystkich Izraelczyków, którzy są zwolennikami rozwiązania

konfliktu w drodze negocjacji i którzy wyraźnie uznają prawo obydwu narodów i państw do istnienia obok siebie na równych zasadach. Jej ojciec to słynny generał Matti Peled, szeroko znany ze swojej walki o pokój i postęp.

Czternastoletnia córka Nurit Peled-Elhanan, Smadar, zginęła w zamachu dokonany przez palestyńskiego zamachowca-samobójcę w Zachodniej Jerozolimie. Po śmierci córki Nurit nie poddała się rozpacz, lecz w swoich wypowiedziach podkreślała odpowiedzialność realizatorów krótkowzrocznej polityki, która nie uznaje praw drugiej strony, wzbudza nienawiść i konflikty. Nurit Peled-Elhanan założyła Izraelsko-Palestyńskie Forum Rodzin w Żalobie.

Podczas spotkania z licealistami w Rimini 4 lutego 2004 r. Nurit Peled-Elhanan powiedziała: „Najwyższy czas, abyśmy zaczęli rozpatrywać wydarzenia rozgrywające się na Bliskim Wschodzie w kategoriach kryminalnych, a nie politycznych czy militarnych. Czas pokazać, jak rozpoznawać fałszywe ideały i jak przeciwstawiać się straszliwemu wypaczeniu idei (...). Najwyższy czas (...) byśmy znowu byli ludźmi – a nie narodami; ludźmi – a nie armiami; abyśmy wspólnie uratowali dzieci, które jeszcze żyją, mówiąc „Dość tego”.

Izzat Ghazzawi i Nurit Peled-Elhanan dzięki swoim doświadczeniom życiowym i zaangażowaniu stali się ucieleśnieniem nadziei na pokojowe rozwiązanie konfliktu pomiędzy Palestyńczykami a Izraelczykami na drodze negocjacji. Ich osobiste tragedie nie uczyniły z nich wrogów; ich ból nie przerodził się w nienawiść, lecz w energię potrzebną do poszukiwania rozwiązań, które uwzględniłyby prawa poszczególnych obywateli.

DOM ZACARIAS KAMWENHO

2001

W roku 1999 wśród ludności angolskiej zaczęła rodzić się nowa świadomość potrzeby aktywnego wystąpienia w obronie pokoju i praw człowieka, wspierana przez starania przywódców kościelnych oraz licznych organizacji społeczeństwa obywatelskiego realizujących cel „szerokiego narodowego pojednania”.

Arcybiskup Zacarias Kamwenho należy do awangardy ruchu pokojowego. Urodził się w Chimbundo (Huambo, Angola) w 1934 r., otrzymał święcenia w 1961 r., a w 1995 r. został

arcybiskupem Lubango; zawsze wyrażał stanowcze, bezstronne i zdecydowane poglądy w stosunku do wszystkich stron konfliktu, dążąc do osiągnięcia, poprzez dialog polityczny, trwałego pokoju po 26 latach wojny domowej. W uznaniu dla jego niesłabnących wysiłków na rzecz pokoju w roku 2001 przyznano mu Nagrodę im. Sacharowa.

Zawieszenie broni, które nastąpiło w 2002 r. po zamordowaniu Jonas Savimbiego, rozmowy pokojowe i ogólny klimat demokratyzacji można w znacznym stopniu uznać za skutek kampanii prowadzonej przez Dom Zacarias Kamwenho oraz innych przywódców religijnych i społecznych.

W 2003 r. arcybiskup Zacarias Kamwenho zrezygnował z przewodniczenia Konferencji Biskupów Angoli oraz Wysp Świętego Tomasza i Książęcej, jednak nadal aktywnie pracuje w swojej diecezji i w Ekumenicznym Komitecie na rzecz Pokoju w Angoli, dążąc do demokratyzacji, poszanowania podstawowych wolności i praw człowieka, wdrażania rządów prawa i trwałego narodowego pojednania.

OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS

2002

W 2002 r. Parlament Europejski przyznał Nagrodę im. Sacharowa założycielowi Chrześcijańskiego Ruchu Wyzwolenia (Movimiento Cristiano Liberación), Oswaldo José Payá Sardiñasowi, urodzonemu w 1952 r. Wyraził w ten sposób uznanie dla jego wytrwałego działania na rzecz dialogu i zmian demokratycznych na Kubie.

Mimo że od młodości spotykały go prześladowania i potępienie za krytykę polityki Fidela Castro, Payá Sardiñas wykazuje niesłabnące zaangażowanie. W 1997 r. stworzył „Projekt Vareli”, w ramach którego żądano narodowego referendum dotyczącego spraw takich, jak wolność słowa i zrzeszania się, wolne, pluralistyczne wybory, zwolnienie wszystkich więźniów politycznych oraz reformy gospodarcze i społeczne. W ten sposób Payá Sardiñas okazał swoje poparcie dla dążenia do przemian politycznych za pomocą istniejących środków prawnych. Jemu i jego zwolennikom udało się zebrać 25 000 podpisów i przedstawić projekt Zgromadzeniu Narodowemu Władzy Ludowej w maju 2002 r. Opozycja po raz pierwszy zjednoczyła się, popierając manifest „Todos Unidos” („Wszystcy Razem”).

W marcu 2003 roku 75 Kubańczyków – spośród których dwie trzecie brało czynny udział w kampanii na rzecz referendum – zostało skazanych na wieloletnie więzienie pod zarzutem przestępstw przeciwko niezależności narodowej i integralności terytorialnej.

Przemawiając w Parlamencie Europejskim, Oswaldo José Payá Sardiñas zapewnił, że represje rządu kubańskiego nie powstrzymają kampanii, ponieważ Kubańczycy chcą zmian bez przemocy.

W lipcu 2003 roku 200 posłów Parlamentu Europejskiego podpisało „inicjatywę im. Sacharowa”, będącą wyrazem ich poparcia dla działań Oswaldo José Payá Sardiñas. W 2003 r. Payá i inni przywódcy zainicjowali proces dialogu narodowego, w ramach którego ponad 12 000 Kubańczyków przebywających na wyspie i poza jej granicami dyskutowało na temat przyszłości Kuby. Ich uwagi i sugestie były systematycznie zbierane i zostały włączone do Programu dla Wszystkich Kubańczyków, który Payá przedstawił do wiadomości publicznej w 2006 r. jako wkład w pokojowe i demokratyczne przemiany.

W rezolucji przyjętej przez Parlament Europejski w dniu 21 czerwca 2007 r. przypomina się o potrzebie podtrzymania kontaktu z laureatem poprzez zaproszenie go do Parlamentu Europejskiego lub wysłanie delegacji Parlamentu Europejskiego, która spotkałaby się z nim na Kubie.

Mimo, że tak jak wszyscy laureaci Nagrody im. Sacharowa został zaproszony do Parlamentu Europejskiego w 2008 r. José Payá Sardiñasowi nie pozwolono opuścić kraju, aby uczestniczyć w konferencji upamiętniającej 20. rocznicę powstania nagrody.

SEKRETARZ GENERALNY ONZ KOFI ANNAN

2003

i wszyscy współpracownicy Organizacji Narodów Zjednoczonych – specjalnie dla uczczenia pamięci Sergio Vieira de Mello i wielu innych pracowników ONZ, którzy stracili życie w służbie pokoju na świecie.

Przyznając w roku 2003 Nagrodę im. Sacharowa Organizacji Narodów Zjednoczonych, Parlament Europejski wyraził uznanie dla podejmowanych przez ONZ działań na rzecz pokoju, praw człowieka

i podstawowych wolności oraz w celu wspierania demokracji i rządów prawa na całym świecie.

Pod przewodnictwem Kofiego Annana podjęto starania zmierzające do uczynienia z ONZ narzędzia lepiej odpowiadającego światowym potrzebom w erze globalizacji: „Będziemy nadal prowadzić walkę z ubóstwem, chorobami, zmianami klimatycznymi i rozpowszechnianiem broni lekkiej. Będziemy także współpracować na rzecz pokonania terroryzmu i powstrzymania rozprzestrzeniania broni masowego rażenia. ONZ musi stawić czoła wszystkim tym zagrożeniom jednocześnie.”

Nagroda im. Sacharowa honoruje pracowników ONZ, pracujących niestrudzenie na rzecz pokoju na świecie, często w trudnych warunkach. Podejmują oni ryzyko utraty życia, wielu z nich już życie straciło.

Nagrodą w szczególny sposób uczczono pamięć Sergio Vieira de Mello, Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka, jednego z najgodniejszych pracowników ONZ, który, jako specjalny przedstawiciel Kofiego Annana w Iraku, zginął w 2003 roku wraz z innymi urzędnikami ONZ podczas ataku na Kwaterę Główną ONZ w Bagdadzie.

Wobec zbliżającej się 60. rocznicy ONZ Kofi Annan zainicjował okres refleksji nad reformą ONZ. W 2005 r. przedstawił Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ raport „Większa wolność”, w którym przedstawił zarys swej wizji kompleksowej i szeroko zakrojonej reformy ONZ. Zaowocował on, między innymi, utworzeniem w marcu 2006 r. nowej Rady Praw Człowieka zastępującej dawną Komisję Praw Człowieka, mającej na celu wzmocnienie struktur tego światowego organu pracującego na rzecz promowania i ochrony praw podstawowych i uporania się z państwami najczęściej łamiącymi prawa człowieka.

Po odbyciu dwóch pięcioletnich kadencji Sekretarza Generalnego ONZ w styczniu 2007 r. Kofi Annan zaangażował się w działania szeregu organizacji – zarówno o globalnym zasięgu, jak i skupionych na problemach Afryki. Został między innymi mianowany przewodniczącym Globalnego Forum Humanitarnego w Genewie oraz członkiem inicjatywy „Global Elders”, grupy przywódców, którzy dzięki swojej wiedzy, niezależności, zdolnościom przywódczym i prawości przyczyniają się do rozwiązywania szeregu najtrudniejszych światowych problemów.

Jako szef Panelu Wybitnych Osobistości Afryki Annan uczestniczył w negocjacjach mających położyć kres zamieszkom w Kenii na początku 2008 r. oraz skutecznie doprowadził do rozwiązania konfliktu przez podpisanie w lutym 2008 r. porozumienia o powstaniu rządu koalicyjnego przez prezydenta Mwai Kibaki i Raila Odinga.

БІАЎОРУСКИ ЗВ'ЯЗЭК ДЗІЕННІКАРЗЫ

2004

Białoruski Związek Dziennikarzy (BZD) zajmuje znaczące miejsce wśród laureatów nagrody, dzięki zaangażowaniu na rzecz wolności słowa oraz działaniu na rzecz wolnego i profesjonalnego dziennikarstwa na Białorusi.

Jako przedstawiciel prawie tysiąca pracowników mediów, związek w niezwykle trudnych warunkach angażuje się w ochronę słusznych praw dziennikarzy, którzy nierzadko są ofiarami zastraszania, szykan, postępowań prokuratorskich i przymusowej emigracji. W pewnych przypadkach natychmiastowa interwencja BZD umożliwiła postawienie zarzutów osobom odpowiedzialnym za groźby śmierci kierowane do dziennikarzy. Pomimo braku niezależnego sądownictwa, prawnicy BZD często skutecznie reprezentują dziennikarzy i media w sądach.

Związek odgrywa także ważną rolę obserwatora – dokumentuje konflikty pomiędzy władzami państwowymi a niepaństwowymi mediami, doradza czasopismom i apeluje do władz o podejmowanie odpowiednich działań. Poza tym dziennikarze dążą do stałego doskonalenia wysokich standardów zawodowych.

Ważnym elementem działań związku jest zwracanie uwagi obywateli na ich konstytucyjne prawo do wolności informacji i wskazywanie im sposobów korzystania ze swoich praw. W tym celu BZD stara się nie dopuścić do uchwalenia nowej represyjnej ustawy o mediach. Poprzez swoje Prawne Centrum na rzecz Obrony Mediów BZD pracuje nad poprawą obecnych ram prawnych.

Dnia 3 maja 2005 r., z okazji Dnia Wolności Prasy, związek wezwał do wsparcia niezależnej prasy białoruskiej, która – z uwagi na panującą w kraju sytuację – jest jedynym aktualnym i obszernym źródłem informacji o wydarzeniach na Białorusi i na świecie. Białoruski Związek Dziennikarzy kontynuuje, mimo wrogości reżimu i ciężkich warunków w jakich się znajduje, pracę na rzecz promowania niezależnego dziennikarstwa i wolności słowa na Białorusi.

KOBIETY W BIELI

2005

Organizacja „Kobiety w Bieli” z Kuby jest jedną z trzech organizacji i osób wyróżnionych Nagrodą im. Sacharowa w roku 2005. Nagrodą tą Parlament Europejski wyraża swoje uznanie dla odwagi i poświęcenia w walce o prawa człowieka na Kubie, a także zwraca uwagę na trwającą przetrzymywanie 75 dysydentów politycznych uwięzionych w marcu 2003 r. głównie za krytykę braku swobód politycznych w kraju. Na Kubie opowiadanie się przeciw rządowi uznawane jest akt wyrotowy, zagrożony karą pozbawienia wolności do 25 lat.

Wszelkie próby zatarcia pamięci o uwięzionych spełzyły na niczym, gdyż ich żony, matki i córki poprzez swój pokojowy protest zwróciły uwagę opinii międzynarodowej na zaistniałą sytuację. Same siebie nazywają „Kobietami w Bieli” („Damas de Blanco”). Stowarzyszenie powstało jako spontaniczny ruch na początku 2004 roku. Jego członkinie nie są związane z żadną partią polityczną ani żadnego typu polityczną organizacją. Ich biały strój symbolizuje niewinność i czystość podobnie jak w przypadku kobiet, które zastosowały podobną strategię w latach 70-tych, aby żądać informacji o dzieciach zaginionych podczas dyktatury wojskowej. Kobiety te, „Matki z Plaza de Mayo”, zostały wyróżnione Nagrodą im. Sacharowa w 1992 r.

Każdej niedzieli „Kobiety w Bieli” są obecne na mszy w kościele Santa Rita, a następnie idą w marszu pokojowym wzdłuż Piętej Alei w Hawanie, z kwiatami w dłoniach, żądając uwolnienia swoich bliskich i wszystkich bezprawnie uwięzionych na wyspie. Początkowo pisały listy do władz kubańskich, ale nie otrzymały ani jednej odpowiedzi. Ich demonstracje to pierwszy w ciągu ostatnich 47 lat liczny protest kubańskich kobiet przeciwko niesprawiedliwym karom więzienia.

Pomimo kierowanych pod ich adresem gróźb i obelg „Kobiety w Bieli” nadal występują w obronie praw kubańskich więźniów politycznych oraz godności wszystkich Kubańczyków. Najpoważniejszy atak na nie miał miejsce 20 marca 2004 r., w Niedzielę Palmową – zostały wtedy napadnięte i obrzucone wyzwiskami przez członkinie prorządowej Federacji Kubańskich Kobiet. „Kobiety w Bieli” pokojowymi metodami domagają się sprawiedliwości oraz żądają natychmiastowego i bezwarunkowego uwolnienia wszystkich więźniów politycznych. Łączy je niepokój o najbliższych, którzy cierpią w straszliwych warunkach więziennych. „Kobiety w Bieli” wezwały wszystkie narody do wyrażenia solidarności z ich sprawą.

Pięć kobiet – Laura Pollán, żona Héctora Masedy, Miriam Leiva, żona Oscara Espinosy Chepe, Berta Soler, żona Ángela Moyi, Loyda Valdés, żona Alfredo Felipe Fuente, i Julia Núnez, żona Adolfa Fernández de Saínza – zostały wydelegowanych przez grupę do odebrania nagrody w imieniu „Kobiet w Bieli” podczas uroczystości w Parlamencie Europejskim w Strasburgu.

Władze kubańskie nie zezwoliły przedstawicielkom organizacji na wyjazd z kraju i odebranie nagrody w Strasburgu. „Kobiety w Bieli” reprezentowała Blanca Reyes, jedna z działaczek ruchu, obecnie mieszkająca w Hiszpanii. Taka sama sytuacja miała miejsce przy okazji konferencji upamiętniającej 20. rocznicę powstania Nagrody im. Sacharowa, na którą „Kobiety w Bieli” nie mogły przyjechać. Do dzisiaj Nagroda im. Sacharowa nie została wręczona laureatkom. Parlament Europejski w dalszym ciągu nalega, aby umożliwiono im osobiste odebranie Nagrody podczas sesji plenarnej.

HAUWA IBRAHIM

2005

Hauwa Ibrahim (lat 37), jedna z osób i organizacji wyróżnionych Nagrodą im. Sacharowa w roku 2005, Hauwa Ibrahim, jest prawniczką, specjalistką w dziedzinie praw człowieka; pochodzi z Abudży (Nigeria), ma dwóch synów. Pochodzi z Abudży (Nigeria), ma dwóch synów. Urodziła się w małej i biednej wiosce, w rodzinie mułły. Nic nie wskazywało, że czeka ją kariera prawnicza. W wieku 12 lat miała wyjść za mąż, zakończywszy edukację na poziomie szkoły podstawowej; sprzeciwiła się jednak takiej kolei rzeczy.

Jako jedna z nielicznych kobiet-prawników w północnej Nigerii podjęła pracę na odległych terenach wiejskich, gdzie jedynym środkiem transportu między wsiami były wielbłądy i osły. Opisuje tamten okres jako jeden z najlepszych w jej życiu, gdyż miała wówczas bliski kontakt ze swoją ziemią rodzinną.

Jest głęboko świadoma wagi wykształcenia jako sposobu wzmocnienia pozycji kobiet i najlepszej obrony dla osób dotkniętych skrajnym ubóstwem. Ubóstwo i analfabetyzm idą w parze, a fundamentalizm wyrasta na gruncie niewiedzy. Hauwa Ibrahim, sama wychowana jako muzułmanka, bez wytchnienia walczy z religijnym fundamentalizmem. Hauwa Ibrahim

zapoczątkowała praktykę, którą można jedynie określić jako niezwykłą: zorganizowała obronę prawną dla osób skazywanych według islamskiego szariatu, stosowanego w 12 północnych stanach Nigerii. Wyroki śmierci, mimo że tymczasowo niewykonywane, są tam nadal wydawane. Od 1999 r. Hauwa Ibrahim pracowała bez wynagrodzenia jako obrończyni w 47 sprawach; w wielu z tych spraw stroną były kobiety oskarżone o cudzołóstwo i skazywane na śmierć przez ukamienowanie. To dzięki jej zdolności przyciągnięcia uwagi międzynarodowej opinii publicznej możliwe było uratowanie życia Aminy Lawal, Safiyi Hussaini i Hafsatu Abubakar. Była równie głęboko zaangażowana w inne sprawy związane z okrutnymi i nieludzkimi karami, jak na przykład sprawy kobiet skazanych na karę chłosty lub sprawy chłopców skazanych na amputację kończyn za kradzież.

Hauwa Ibrahim stała się symbolem, ale jej charyzma bywa dla niektórych niewygodna. Zakazano jej pełnienia funkcji obrońcy w sądach islamskich. „Nie komentuję Koranu”, powiedziała. „Moim jedynym celem jest zapewnienie poszanowania podstawowych praw każdego człowieka, takich jak praworządność i prawo do sprawiedliwego procesu”.

Hauwa przekonująco wykazała, że prawo szariatu wymaga od sądów przestrzegania proceduralnych i materialnych praw zagwarantowanych tak w szariacie, jak i w konstytucji nigeryjskiej, oraz przestrzegania podpisanych przez Nigerię traktatów międzynarodowych.

Dzisiaj działalność Hauwy jest szeroko znana poza granicami Nigerii. Dla niej samej jednak do zrealizowania pozostaje najtrudniejsze zadanie – dotarcie do opinii publicznej we własnym kraju.

REPORTERZY BEZ GRANIC

2005

Organizacja „Reportery bez Granic” – jedna z trzech organizacji i osób wyróżnionych Nagrodą im. Sacharowa w 2005 r. – działa na rzecz wolności prasy na całym świecie, broni i wspiera dziennikarzy oraz innych pracowników mediów, którzy padli ofiarą prześladowania i cenzury.

Według „Reporters bez Granic” ponad jedna trzecia ludzkości żyje w krajach, gdzie nie istnieje wolność prasy. Od 18 października 2007 r. 77 dziennikarzy na świecie poniosło śmierć

przez wiele lat tylko dlatego, że wykonywali swój zawód. „Reporterzy bez Granic” już od 20 lat walczą o zmianę tej sytuacji.

„Reporterzy bez Granic” – utrzymujący stałe pogotowie w ramach sieci ponad 120 korespondentów – stanowczo potępiają wszelkie ataki na wolność prasy na świecie, informując media i opinię publiczną poprzez komunikaty prasowe i kampanie społeczne. Organizacja nie tylko wysuwa argumenty moralne przeciw ograniczeniom wolności prasy, cenzurze i prześladowaniom, lecz także udziela praktycznej pomocy dziennikarzom, którzy pracują w strefach objętych działaniami wojennymi.

Od stycznia 2002 r., kiedy utworzyli „Sieć Damoklesa”, „Reporterzy bez Granic” dysponują większymi możliwościami prawnymi. Aby mieć pewność, że zabójcy i prześladowcy dziennikarzy staną przed sądem, „Sieć” zapewnia ofiarom dostęp do usług prawnych i reprezentuje je w sądzie.

Inicjatywy organizacji realizowane są na pięciu kontynentach w jej oddziałach krajowych i biurach regionalnych, przy ścisłej współpracy z lokalnymi i regionalnymi organizacjami działającymi na rzecz wolności prasy.

Trójjęzyczna witryna internetowa „Reporterów bez Granic” prowadzi regularny rejestr ataków na wolność prasy na całym świecie oraz organizuje akcje zbierania podpisów pod elektronicznymi petycjami w obronie więzionych dziennikarzy. Dla ominięcia cenzury na stronie niekiedy publikuje się artykuły zakazane w ojczyznach dziennikarzy, udostępnia gazety, które zabroniono tam wydawać; witryna służy także jako forum dla dziennikarzy, którym władze kraju zakazały wypowiedziania się.

10 grudnia każdego roku stowarzyszenie przyznaje dziennikarzom nagrodę „Reporterzy bez Granic – Nagroda Fondation de France” za wybitny wkład w walkę o wolność prasy w ich rodzinnych krajach.

ALEKSANDER MILINKIEWICZ

2006

Urodzony w 1947 r. w Grodnie Aleksander Milinkiewicz jest przywódcą demokratycznej opozycji na Białorusi.

Wybrany na wspólnego kandydata na prezydenta Zjednoczonej Opozycji Demokratycznej w październiku 2005 r. zdobył ponad 100 000 podpisów na znak poparcia oraz był w stanie utrzymać zjednoczoną opozycję na Białorusi, tworząc wspólny front wobec Aleksandra Łukaszenki podczas kampanii poprzedzającej wybory prezydenckie z dnia 19 marca 2006 roku. Aleksander Milinkiewicz wzywał do budowania przyszłości Białorusi w duchu prawdziwej demokracji, a jego kandydatura stała się rzeczywistą alternatywą wobec autokratycznych rządów Łukaszenki.

Jego dyplomatyczny sposób prowadzenia negocjacji oraz rozważa podczas publicznych wystąpień pomogły mu zbudować mocne międzynarodowe poparcie dla jego walki. Według oceny Unii Europejskiej wybory nie miały ani wolnego, ani sprawiedliwego charakteru, a ponadto w trakcie ich przebiegu dopuszczono się oszustw. Aleksander Milinkiewicz oficjalnie uzyskał 6% głosów wyborców, ale z nieoficjalnych raportów wynika, że poparcie, jakie uzyskał w społeczeństwie, było znacznie wyższe.

Sytuacja dotycząca praw człowieka na Białorusi uległa pogorszeniu po wyborach w marcu 2006 roku. Władze wprowadziły ustawę, na mocy której zachowanie uznane za krytykę państwa, podlega sankcjom karnym. Obecne władze wciąż nie dopuszczają do głosu i wtrącają do więzień dziennikarzy, działaczy i innych politycznie niewygodnych kontestatorów.

W kwietniu 2006 r. Milinkiewicz został uwięziony na 15 dni wraz z innymi członkami opozycji za udział w „niedozwolonym wiecu” podczas pokojowej demonstracji w Mińsku mającej na celu upamiętnienie 20. rocznicy katastrofy w Czarnobylu. W tym wrogim politycznym klimacie w ostatnich latach Aleksander Milinkiewicz został kilkakrotnie aresztowany, nigdy jednak nie postawiono mu zarzutów.

Aleksander Milinkiewicz jest zaangażowany w kontynuowanie walki o demokratyczną przyszłość swojego kraju oraz o przywrócenie narodowi białoruskiemu jego podstawowych

praw mimo coraz trudniejszej sytuacji politycznej. We wrześniu 2010 r. Aleksander Milinkiewicz ogłosił, że nie będzie kandydował w wyborach prezydenckich odbywających się dnia 19 grudnia 2010 r., ponieważ uznał, że nie zaszły żadne zmiany w krajowej ordynacji wyborczej, które gwarantowałyby sprawiedliwe, wolne i otwarte wybory na Białorusi.

SALIH MAHMOUD MOHAMED OSMAN 2007

Osman jest prawnikiem współpracującym z Sudańską Organizacją przeciw Torturom (SOAT) bezpłatnie reprezentującym przed sądem osoby bezprawnie więzione i torturowane za przyzwoleniem sudańskich władz, których jedynym przewinieniem jest sprzeciw wobec polityki rządu lub przynależność do tej samej grupy etnicznej, co darfurscy rebelianci.

W ciągu ponad dwudziestu lat różnych wojen domowych w Sudanie Osman ryzykował własnym życiem, by nieść pomoc prawną i medyczną ofiarom konfliktu. Reprezentuje w sądzie oskarżonych przez sudański rząd oraz wraz z SOAT udało mu się uchylić lub złagodzić wyroki skazujące na śmierć lub amputację. S. Osman i SOAT angażują się także w prowadzenie rejestru zbrodni popełnianych zwłaszcza w rejonie Darfuru oraz w kampanię na rzecz uznania gwałtów za zbrodnię wojenną. Salih Mahmoud Mohamed Osman aktywnie działa na rzecz ochrony 2 mln Sudańczyków, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów.

Za walkę z niesprawiedliwością w Sudanie Osman zapłacił wysoką cenę. Członkowie jego rodziny ucierpieli na skutek działań ugrupowań zbrojnych. Osman był prześladowany za swoją działalność, wielokrotnie więziony, przetrzymywany w nieznanym miejscu i torturowany.

Od 2006 r. Salih Mahmoud Mohamed Osman jest opozycyjnym członkiem sudańskiego parlamentu. Pracuje on nad reformą prawną, a jego działania koncentrują się na promowaniu praworządności poprzez wdrażanie postanowień tymczasowej konstytucji.

HU JIA

2008

Urodzony 25 lipca 1973 r. w Pekinie Hu Jia jest czołowym chińskim działaczem na rzecz praw człowieka i dysydem. Jego działalność koncentruje się na apelach o oficjalne śledztwo w sprawie masakry na placu Tiananmen, działalności związanej z epidemią HIV/AIDS, a także uświadamianiu zagrożeń związanych z ochroną środowiska.

Hu Jia często był prześladowany za swoją działalność. Od lutego 2006 r. do marca 2007 r. przebywał w areszcie domowym, a dwa miesiące później, dnia 18 maja 2007 r., Hu Jia i jego żona zostali ponownie objęci aresztem domowym pod zarzutem „działań na szkodę bezpieczeństwa państwa”. Hu Jia nadal prowadzi aktywną działalność za pośrednictwem e-maili i blogów, nawet gdy przebywa w areszcie domowym.

Dnia 26 listopada 2007 r. Hu Jia przemawiał do posłów do Parlamentu Europejskiego podczas połączenia konferencyjnego w ramach publicznego posiedzenia Podkomisji Praw Człowieka. W wygłoszonym oświadczeniu wyraził pragnienie, by rok 2008 był „rokiem praw człowieka w Chinach”. Bezpośrednim skutkiem przemówienia skierowanego do posłów do Parlamentu Europejskiego było aresztowanie Hu Jia, którego oskarżono o „podburzanie do obalenia władzy państwowej” i 3 kwietnia 2008 r. skazano na trzy i pół roku więzienia.

Protesty przeciwko jego aresztowaniu docierają z całego świata. Parlament Europejski wydał rezolucję, domagając się uwolnienia Hu Jia, a przedstawiciele Stanów Zjednoczonych poruszyli tę sprawę w kontaktach z chińskimi władzami.

Hu Jia, który cierpi na marskość wątroby, do dziś przebywa w więzieniu. Między innymi Parlament Europejski jest zaniepokojony jego stanem zdrowia i wezwał do jego uwolnienia ze względów medycznych.

MEMORIAŁ

2009

Oleg Orłow, Sergej Kowalow i Ludmiła Aleksejewa w imieniu organizacji „MEMORIAŁ” oraz wysycy inni obrońcy praw człowieka w Rosji.

MEMORIAŁ (pełna nazwa Międzynarodowe Charytatywne Historyczno-Oświatowe Stowarzyszenie Obrony Praw Człowieka „MEMORIAŁ”) to rosyjska organizacja pozarządowa, która od czasu jej utworzenia w 1988 r. dokumentowała, monitorowała i starała się promować prawdę na temat naruszania praw człowieka w Rosji i byłych republikach ZSRR, z myślą o ich demokratycznej przyszłości.

Organizacja MEMORIAŁ utworzyła bazę danych, w której zgromadzono ponad 1300 000 nazwisk prześladowanych osób, w celu stworzenia dostępnego ogółowi społeczeństwa archiwum dokumentacji historycznej dotyczącej konsekwencji represji totalitarnych. Prowadząc badania i chroniąc uchodźców oraz ofiary dyskryminacji i represji politycznych, organizacja MEMORIAŁ przyczyniła się do przyjęcia prawa dotyczącego rehabilitacji ofiar represji politycznych oraz w sprawie ustanowienia 30 października dniem pamięci ofiar represji politycznych w byłych republikach radzieckich.

4 grudnia 2008 r. władze Rosji skonfiskowały dwanaście twardych dysków zawierających cyfrowo zarchiwizowane dokumenty 20 letniej pracy nad zbrodniami popełnionymi pod rządami Józefa Stalina. 15 lipca 2009 r. pobito, a następnie zamordowano Natalię Estemirową przedstawicielkę organizacji MEMORIAŁ w Groznych badającą morderstwa i przemoc w Czeczenii. Zaledwie kilka tygodni później, 10 sierpnia 2009 r., w podobnie tragicznych okolicznościach zamordowano Zarewę Sadulajewą i jej męża, obrońców praw człowieka blisko współpracujących z MEMORIAŁEM.

Nagroda Sacharowa w 2009 r. została przyznana trzem osobom reprezentującym MEMORIAŁ i licznych obrońców praw człowieka w Rosji: Olegowi Orłowowi, Sergejowi Kowalewowi i Ludmiłie Aleksejewej.

Oleg Orłow przez całe życie działa na rzecz obrony praw człowieka. Stoi on na czele Rady Praw Człowieka w MEMORIALE, w październiku 2009 r. skazano go w procesie cywilnym za zniesławienie, ponieważ oskarżył czeczeńskiego prezydenta Ramzana Kadyrowa o to, że jest odpowiedzialny za śmierć Natalii Esteminowej. 31 stycznia 2010 r. Olega Orłowa i 10 innych osób aresztowano w Moskwie podczas pokojowej demonstracji na Placu Tryumfalnym. We wrześniu 2010 r. Parlament Europejski wyraził zaniepokojenie ciągłym się procesem karnym Olega Orłowa za zniesławienie.

Sergej Kowalew – współzałożyciel MEMORIAŁU, jest obecnie jego przewodniczącym, założył w 1969 r. pierwszą organizację praw człowieka w ZSRR, Grupę Inicjatywną na rzecz Obrony Praw Człowieka w ZSRR.

Ludmiła Aleksejewa, przewodnicząca i współtwórczyni Grupy Moskwa-Helsinki, jest znana ze swych kampanii na rzecz sprawiedliwych procesów aresztowanych dysydentów i ich obiektywnego ukazywania w mediach. Przewodniczący Parlamentu Europejskiego zaapelował wówczas o uwolnienie 82-letniej Ludmiły Aleksejewej i innych rosyjskich obrońców praw człowieka, których aresztowano w Moskwie 31 grudnia 2009 r.

PARLEMENT EUROPEEN | EUROPEES PARLEMENT
Rue Wiertz, 60, B-1047 BRUXELLES
Wiertzstraat, 60, B-1047 BRUSSEL
Tel: +32/2.284 2111
Fax: +32/2.230 6933

PARLEMENT EUROPEEN
Plateau du Kirchberg
BP 1601 | L-2929 LUXEMBOURG
Tel: +352/4300 1
Fax: +352/4300 24842

PARLEMENT EUROPEEN
Allée du Printemps
BP 1024/F | F-67070 STRASBOURG CEDEX
Tel: +33/388.17 4001
Fax: +33/388.17 4860

BELGIQUE | BELGIË
BRUXELLES | BRUSSEL
Rue Wiertz 60/Wiertzstraat 60
B-1047 BRUXELLES | B-1047 BRUSSEL
Tel: +32/2.284 2005
Fax: +32/2.230 7555
E-mail: epbrussels@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.be

DANMARK
KØBENHAVN
Gothersgade 115
DK-1123 KØBENHAVN K
Tel: +45/3.314 3377
Fax: +45/3.315 0805
E-mail: epkobenhavn@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.dk

EESTI
TALLINN
Rävala 4
EE-10143 TALLINN
Tel: +372/6.30 6969
Fax: +372/6.30 6968
E-mail: eptallinn@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.ee

ESPAÑA
MADRID
Paseo de la Castellana 46
E-28046 MADRID
Tel: +34/91.436 4747
Fax: +34/91.578 3171
E-mail: epmadrid@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.es

БЪЛГАРИЯ | BULGARIA
SOFIA
Moskovska Street 9
BG-1000 SOFIA
Tel: +359/2.985 3545
Fax: +359/2.981 9944
E-mail: epsofia@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/sofia

DEUTSCHLAND
BERLIN
Unter den Linden 78
D-10117 BERLIN
Tel: +49/30.2280 1000
Fax: +49/30.2280 1111
E-mail: epberlin@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.de

ÉIRE | IRELAND
DUBLIN
Molesworth Street 43
IRL-DUBLIN 2
Tel: +353/1.605 7900
Fax: +353/1.605 7999
E-mail: epdublin@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.ie

BARCELONA
Passeig de Gràcia 90 1º
E-08008 BARCELONA
Tel: +34/93.272 2044
Fax: +34/93.272 2045
E-mail: epbarcelona@europarl.europa.eu
Internet: www.europarlbarcelona.eu

ČESKÁ REPUBLIKA
PRAHA
Jungmannova ul. 24
CZ-110 00 PRAHA 1
Tel: +420/2.557 08208
Fax: +420/2.557 08200
E-mail: eppraha@europarl.europa.eu
Internet: www.evropsky-parlament.cz

MÜNCHEN
Erhardtstraße 27
D-80469 MÜNCHEN
Tel: +49/89.2020 8790
Fax: +49/89.2020 87973
E-mail: epmuenchen@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.de

ΕΛΛΑΣ
ΑΘΗΝΑΙ
Leof. Amalias 8
GR-10557 ATHINAI
Tel: +30/210.32 78900
Fax: +30/210.33 11540
E-mail: epathinai@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.gr

FRANCE
PARIS
Bd Saint Germain 288
F-75341 PARIS CEDEX 07
Tel: +33/1.406 34000
Fax: +33/1.455 15253
E-mail: epparis@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/paris

STRASBOURG

Centre de Presse – BP 1024
F-67070 STRASBOURG CEDEX
Tel: +33/3.881 74001
Fax: +33/3.881 75184
Email: epstrasbourg@europarl.europa.eu

MARSEILLE

Rue Henri Barbusse 2
F-13241 MARSEILLE
Tel: +33/4.961 15290
Fax: +33/4.919 09503
E-mail: epmarseille@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/marseille

ITALIA

ROMA

Via IV Novembre 149
I-00187 ROMA
Tel: +39/06.699 501
Fax: +39/06.699 50200
E-mail: eproma@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.it

MILANO

Corso Magenta 59
I-20123 MILANO
Tel: +39/02.43 44171
Fax: +39/02.43 4417500
E-mail: epmilano@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.it

KYPROS

NICOSIA

Vyronos Avenue 30
CY-1096 NICOSIA
Tel: +357/22.870 500
Fax: +357/22.767 733
E-mail: epnicosie@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/nicosia

LATVIJA

RIGA

Aspāzijas bulvāris 28
LV-1050 RĪGA
Tel: +371/7.08 5460
Fax: +371/7.08 5470
E-mail: epriga@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.lv

LIETUVA

VILNIUS

Naugarduko Street 10
LT-01309 VILNIUS
Tel: +370/5.212 0766
Fax: +370/5.261 9828
E-mail: epvilnius@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.lt

LUXEMBOURG

LUXEMBOURG

Rue du Marché-aux-Herbes 7
L-1728 LUXEMBOURG
Tel: +352/4.300 22596/7
Fax: +352/4.300 22457
E-mail: epluxembourg@europarl.europa.eu

MAGYARORSZÁG

BUDAPEST

Fény utca 16
H-1024 BUDAPEST
+36/1.411 3540
+36/1.411 3560
E-mail: epbudapest@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.hu

MALTA

VALLETTA

254 Paul Street
VLT-1215 VALLETTA
Tel: +356/21.23 5075
Fax: +356/21.23 0661
E-mail: epvalletta@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/valletta

NETHERLAND

DEN HAAG

Korte Vijverberg 6
NL-2513 AB DEN HAAG
Tel: +31/70.313 5400
Fax: +31/70.364 7001
E-mail: epdenhaag@europarl.europa.eu
Internet: www.europeesparlement.nl

ÖSTERREICH

WIEN

Wipplingerstraße 35
1010 WIEN
Tel: +43/1.51617-0
Fax: +43/1.5132515
E-mail: epwien@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.at

POLSKA
WARSZAWA
Ul. Jasna 14/16a
PL-00-041 WARSZAWA
Tel: +48/22.595 2470
Fax: +48/22.595 2480
E-mail: epwarszawa@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/warszawa

PORTUGAL
LISBOA
Largo Jean Monnet 1–6
P-1269-070 LISBOA
Tel: +351/21.350 4900
Fax: +351/21.354 0004
E-mail: eplisboa@europarl.europa.eu
Internet: www.parleurop.pt

ROMÂNIA
BUCUREȘTI
Vasile Lascăr Street 31
floor 1, Sector 2
020492 BUCUREȘTI
Tel: +40/21.3157986
Fax: +40/21.3157929
E-mail: epbucarest@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.ro

SLOVENIJA
LJUBLJANA
Breg 14
SI-1000 LJUBLJANA
Tel: +386/1.252 8830
Fax: +386/1.252 8840
E-mail: epljubljana@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.si

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
BRATISLAVA
Palisády 29
SK-811 06 BRATISLAVA
Tel: +421/2.5920 3297
Fax: +421/2.5464 8013
E-mail: epbratislava@europarl.europa.eu
Internet: www.europskyparlament.sk

SUOMI | FINLAND
HELSINKI | HELSINGFORS
Pohjoisesplanadi 3 | Norra esplanaden 31
FI-00100 HELSINKI | HELSINGFORS
Tel: +358/9.622 0450
Fax: +358/9.622 2610
E-mail: ephelsinki@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.fi

SVERIGE
STOCKHOLM Europaparlamentet
Regeringsgatan 65, 6 tr.
S-111 56 STOCKHOLM
Tel: +46/8.562 44455
Fax: +46/8.562 44499
E-mail: epstockholm@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.se

UNITED KINGDOM
LONDON Europe House
32 Smith Square
LONDON SW1P 3EU
Tel: +44/207.227 4300
Fax: +44/207.227 4302
E-mail: eplondon@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.org.uk

EDINBURGH
The Tun, 4 Jackson's Entry
Holyrood Road
UK-EDINBURGH EH8 8PJ
Tel: +44/131.557 7866
Fax: +44/131.557 4977
E-mail: epedinburgh@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.org.uk

FOTOGRAFIE
Serwis fotograficzny Parlamentu Europejskiego

FOTOGRAFIE
Wei Jingsheng: Shanshan Wei-Blank
Leyla Zana: SIPA PRESS
Salima Ghezali: Jacques Torregano/L'E.d.J.
Ibrahim Rugova: LDK
Xanana Gusmão: Reuters Pool
¡BASTA YA!: El País
Dom Zacarias Kamwenho: dzięki uprzejmości LUSA
Nurit Peled-Elhanan:
dzięki uprzejmości Avraham Elhanan
Izzat Ghazzawi: Tore Kjeilen/LexicOrient
Kofi Annan: UN/DPI Photo
Białoruski Związek Dziennikarzy: BZD Logo
Kobiety w Bieli: AP
Hauwa Ibrahim: AP
Reporterzy bez Granic: AP
Aliaksandr Milinkevich: Belga
Salih Mahmoud Mohamed Osman:
2005 Patricia Williams
Hu Jia: BELGA/AFP PHOTO/Frederic J BROWN
Memorial: Memorial
Guillermo Fariñas: EPA_A. ERNESTO © EU

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA HEORPA PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EURÓPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

www.europarl.europa.eu/sakharov

Sa
Kha
rov
2010